

Imp: Martij SS: Valerii et Aste Aug: vindictiorum.

VITI LUDOVICI a SECKENDORF

Equitis Franc. Consilarii intimi Saxonici
& Brandenburgici

COMMENTARIUS

HISTORICUS ET APOLOGETICUS

De

LUTHERANISMO,

Sive

DE REFORMATIONE
RELIGIONIS

ductu

D. MARTINI LUTHERI,

in magna Germaniæ parte aliisque regionibus,
& speciatim in SAXONIA recepta & stabilita:

(IN QUO EX

LUDOVICI MAIMBURGII

JESUITÆ

HISTORIA LUTHERANISMI

Anno M DC LXXX Parisiis Gallice edita

LIBRI TRES

*ab anno 1517 ad annum 1546 Latine versi exhibentur,
corrigitur, & ex Manuscriptis aliisque rariis libris
plurimis suppleuntur;*

Simul & aliorum quorundam Scriptorum errores aut calumniæ
examinantur.)

Auspiciis Serenissimi & Potentissimi

ELECTORIS

& Serenissimorum

DUCUM SAXONIÆ,

Eo fine

Ut ad veram & exactiorem notitiam rei gestæ, & ad depulsionem calumniarum,
ex fide dignis monumentis, denuo via pateat:

*Pro honore DEI, & pace Ecclesiæ, justaque defensione pietatis & virtutis,
a Majoribus in negotio Reformationis ostensa.*

Adjectis

INDICIBUS NECESSARIIS

& locupletissimis.

(EDITIO SECUNDA EMENDATIOR.)

L I P S I Æ,

Sumtibus JO. FRIDERICI GLEDITSCHII.

ANNO MDCXCIV.

quasi pecudes etiam ipsa praestantiam auri sentiant. Sed, quibus tandem artibus hoc tantum auri sibi comparant, vobis iucundissimum esset audire, Proceres; namque inde magis etiam auri potentiam agnosceretis, cum videretis illos ab auro regi, quibus omnia divina atque humana regenda tradita sunt. Sed hac quoniam non admodum ad rem nostram faciunt, ab aliis malo quae a me cognoscatis. Habent quidem contrarium et pauperatis ducent ac exemplar praebuit, quem si sequerentur, eos in ordinem nostrum admittere non possemus; sed viri sapientissimi memoria tenent, ipsam etiam Christum pecunia proditum fuisse, quod sibi ne accidat, magnopere pertimescunt. Itaque maximos auri cumulos undique congerere student, ut, si forte contigerit, eos ab aliquo satellitum suorum prodi, possint auro se quam citissime redimere. Si quis autem roget, ubi fidem habeant, quam sacra et humana licet tantopere commendant, ut per eam solum nos affirmant caelestem illam ac beatorum sedem facile consequi posse? illud egregium Satyrici Poeta dictum respondebunt:

Quantum quaeque sua nummorum servat in arca; Tantum habet et fidei.

An vobis in hoc damnandi esse videntur? Non opinor; etiam si quibusdam in cogendo auro paulo cupidiores quam aequum sit esse videantur. Nam et pietatis et Christianae religionis sapissime obliviscuntur, et relicta sacrorum administratione, bella suscipiunt. Sed omnino mendose reprehenduntur: nam iustissima tantum bella gerere solent: nempe contra illos, qui decimas et primitias, quibus sancta sustinetur ecclesia, persolvere nolunt. Hoc Patres sanctissimos, maximeque venerabiles, quibus divino jure primitiae debentur, non sine summa ratione commobet: neque enim aliter vitam ducere possent. Nam verissimum illud est, quod ait Hesiodus:

ἡμίωλα γὰρ ψυχῇ πλείωλα θεοῖσι βροτῶν. Humano generi namque ipsa pecunia vita est.

Quamobrem etiam inditi bellare compelluntur, ut sacrilege nationes, quae decimas non solventes illis vitam eripiunt, funditus evertantur. Illud fortasse requiretis, quomodo nullis armis, nisi divinis officiis, exercitiis Praepari possent? Cognoscite, Proceres, non enim sine causa queritis: nam non ipsi praelia gerunt, sed ipsorum auro; cuius, in armis etiam, sicut in reliquis rebus omnibus, summa potestas est. Jam vero, quemadmodum summa res administrantur, si diligenter cogitare volueritis, credo vos facile perspexuros, auri vim esse maximam. Nam in arce religionis, auro reguntur universa; nihil ibi speretis nisi manibus auro gravissimis. Omnia Roma cum pretio. Qui plurimum auri secum attulerit, is securus esto, se, quicquid optaverit, facile consecuturum. Quod ut facilis credatis, audite quid eleganti carmine Petronius cecinerit:

Quisquis habet nummos, secum naviget auro, Fortunamque suo temperet arbitrio. Multa loquor, quid vis nummis praesentibus opta, Et venit; clausum possidet arca Jovem.

Veniat ergo Romam, vel quo magis ei libuerit, bene nummatus: confestim ei regia valvae recludentur, cum omnes alacri vulum venientem excipient, ei gratiam et favorem suum omnes et pollicentur et praestabunt, brevi tempore dignitates amplissimas, optima sacerdotia consequentur, plurimum auctoritatis et potestatis habebit. Nec interim, quinam sit ille, quem omnes tantopere suscipiunt, quisquam sibi inquirendum esse cogitabit, summo loco natus an terrae filius, probatis moribus an profigantia, doctrina praeclitus, an a Musis abersus. Haec jam nihil ad rem facere prorsus existimantur; auro est, quod omnia regit, omnia dispensat, omnia transigit, omnia componit. Illud vero quomodo fortasse vobis ridiculam esse videbitur, tamen a me in dicendo praeterendum esse non arbitror, quod auro tanquam Prometheum quicquam, immunitas corporis partes restituit. Si quis enim aut altero capitis oculo, aut claudus, aut testibus carens, aut quovis alio membro spoliatus, ad

sacerdotii dignitatem aspiravit, quomodo per jus pontificum tales non liceat in sacerdotum numerum aggregari, praesens tamen auro facile jus pontificum frangit, et membra supplet mutilata. Sed fingite nunc aliquem singulari excimiaeque virtute praeditum, et expolium omni doctrina virum, qui sacerdos fieri velit, et est desit alter tantum testium; si auro illi defuerit, sit Numa licet ille religiosior, Aristide iustior, Aristotele doctior, domum sine sacerdotio redibit. Sed hoc (ue dixi) ridiculum; illud vero multo omnino gravissimum et praestantissimum, quod etiam sub terras, ad eas animas, quae torquentur in tartaris, a principibus in religione viris compertum est, auro potestatem suam transmittere, quae statim eas inde liberet, et ad superos recta perducatur. Nec illa parva auri potestas est, quae (ii) Esiam consceleratum quovis hominem ab omni supplicio parnaeque liberare facile potest, modo manibus auri plerisque diploma plumbeum impetravit. Quid, quod auro in annorum multa millia peccandi sine paena timore indulgentiam facile, cum voluerit, obtinet? Nam praeterea scelera non tantum auro sed etiam argenti modicum, duabus aut tribus indulgentiae bulis coematis, dolere facillime potest. Verum haec fortasse silentio praestat insolbere, ne quis fatuus aut ineptus, quae nos in auri laudem dicimus, in Papporum contumeliam dicta judicet. Ad alia potius religiosissimas personas, in quibus auro iam imperium suum confirmabit, transeamus. Tanta est enim auri vis et potestas, ut, quos (kk) A. Ecclesia Cardines appellamus, eos labefactatos a propria vita et sede dimoverit, et imperio suo subjugarit. Qui certe nunc multo melius et stabilius totam religionis machinam sustinebant, postquam auro fundati sunt. Nam quomodo quae religionem sustinere possent, si praepaupertate se ipsos sustinere non possent? Illud mirum nunc opera pretium suaeque est contemplari, cum sublimis per urbem, stratis auro mulabatur probebantur, rubra causa conspicuis, quam certe subam melius effinxissent, ut esset insigne domini sui auri, satellitibus undique stipati, ut ipsis etiam regibus invidiam movere possint, tremantibus praemollitiae genis. Atque ut majori auctoritate digni videantur, templa Deorum penicula mentis terram verrentibus ingrediuntur, quod aliam, cum multo minus quam nunc homines saperent, vix in mulierculis tolerandum esse videbatur. Inde domum regressi, post Salivares et Sybariticam epulationem; clandestinae domus sinibus excipiuntur. Quas omnes eis voluptates ac delicias auro praestare quis ignorat? Jam vero propter auro comque sapientiae nostro tempore perditam est, ut quam plurimi summam Tibarenorum et admirabilem doctrinam praclare intelligant, et omni diligentia exercere studeant, quos memoria proditum est in risu et ludo summum bonum constituisse. Nam sanctissimorum Cardinalium domos morionum et aleatorum plenas invenietis, quibus vicissim pro libidine sua delectentur. Praeterea nostra tempestate reperuntur, qui sexcentis Philippeis scortum unum conducere non dubitent. Sed unde illis auri tanta copia? Non aliunde certe, quam ex plurimis et ditissimis sacerdotiis, quae etiam auro venati sunt: ita auro ex auro ut semen ex semine, nascitur et exuberat. Nemini igitur dubium esse potest, auri potestatem esse maximam, qui sacrosanctos illi magistratus tam cupide servare videat. Quid? magis difficile est in eis auri potestatem agnoscere, quibus olim cura fuit, sacris initiatos invisere, afflictos consolari, sacerdotum errata, si qua erant, emendare, bonos eligere, malos abdicare? Minime vero. Nunc enim multo majorem nulli felicitatem optima tantum sacerdotia, unde magnam auri copiam hauriunt, inspicere solent. Ex quo factum est, ut Episcopi quasi auri exploratores nominentur. Sunt enim mitra bicorni decorati, cujus pars illa prior, quamvis aliud olim significare credebatur, nunc tamen Episcopo auro indicare perspicuum est, posterior autem auro gentium. Hoc modo auri atque argenti, quibus plane devoti sunt, insignibus exornati, tanquam pro templis et aris, ita pro auro atque argento, dirantur. Cum vero cursu revoluta quatuor anni tempora venerunt, in quibus sacris initiandi congregantur, ita se gerunt Episcopi, ut summam auro, quam meretur honorem atque

S. LXXXI
1540.
ff) Fides
Bella
Omnia
auro ab iis

A. 1540.

(99) De
franciscan
is & simi
libus qua
dam.

bescant: qui totum terrarum orbem, quam magnus est, circumvolitant, ut sua faciant opima cenobia: qui publice paupertatem professi tantum auri congerunt, ut palatiorum infans substructionibus etiam Reges ipsos ad invidiam commovere possint. Quæ subjungit, ad Franciscanos aliosque mendicantium Ordinum Monachos pertinent, p. 67. 68. Quid, quod ex illis, qui linguos pedes habent, & quis, nescio qua religionis simulatione palam aurum tangere verentur, cum interim, si fors obtulerit, aliquid mollius tangere non vereantur, invenitur aliquis, qui viginti milibus aureorum purpuream conetur a summo Pontifice causam extorquere? Quod sane non admodum difficulter impetrabit: quid enim non potest aurum? Taceo testamentorum aucupia, confessionum insuflationes, cadaverum rapinas, propter que cum sacerdotibus in mundo, nolumos continenter gerunt. Alia profecto multo majora gravioraque non tacerem, nisi vibrantes eorum linguas atque trifurcas pertimescerem, quæ tanto feruntur impetu, ut Jovem ipsam, fulminum jaculatorem, Vulcanumque fabricatorem, perterrefacere facillime possint. Nam quicumque contra eorum opiniones aliquid aut fecerit aut dixerit, vel qui occulta eorum scelera patefecerit, is statim e locis superioribus, ubi suo arbitrio mugiant, hereticus ubique predicatur. Quis enim ignorat, quam in Erasmus, nostri ordinis non infimum hominem, debacchati fuerint, quoniam in eorum hypocrisis & scelera, ut erat homo facetissimus, quodammodo lucerat? Illum enim impudentissima lingua factiosum & hereticum ausi sunt appellare. Sed tu, credo, Erasmi calamitate doctus cautior, Alciate, fuisti, qui nihil unquam, aut certe parum, in aureis scriptis hoc tam impurum hominum vel potius belluarum genus attigisti; quod te ideo fecisse crediderim, quia te pudeat eos nominare, qui doctorum hominum nominibus oblivionem inducere conentur. Sed (ut ad rem redeam) quanaquam hoc animantium genus, qui se non homines, sed hominum patres appellari solent, auri cupidissimum sit, tamen nihil amplius de eo dicendum mihi esse censeo: cupio enim eos in cupiditatibus suis inbetrescere atque marcescere, neque unquam auri fructum quenaquam, nisi qui eos omnes strangulet, degustare.

ADDITIO III.

(a) De historia missionis Tunkenensis liber Job. Phil. Marini Jesuitæ, & cur ubi alleger.

Prodiit anno 1663. Romæ ex officina Nicolai Angeli Tinnasi, cum approbatione Superiorum, Historia missionis Jesuitarum in Japoniam, & præcipue in regnum Tunkenense, a Job. Philippo Marino (De Marini) lingua Italica conscripta, & Alexandro VII. PP. dedicata, forma, quam vocant, quarta. Legi tunc eam non sine delectatione, tum, quod non pauca contineret eo usque parum cognita, tum, quod modeste, & non sine pietatis affectu, scripta videretur. Nunc etiam, cum revolvissem, haud diffiteor, non pauca in illa observata a me esse, quæ meliorem methodum & disciplinam Jesuitarum ostendant, quam illis Dominicani, quorum scripta allegavi, tribuere solent. Non invenio hic prævaricationem in dissimulandis mysteriis fidei Christianæ, nec lites cum monachis & Episcopis, aut cætera, quæ imputari Jesuitis multisque documentis probari intelleximus; immo si superstitiones, quæ Evangelicæ doctrinæ affui solent, abessent, multa ab autore narrarentur, quæ ideam quandam vitæ vere Christianæ & Apostolicæ exhibere possent. Referuntur prioribus tribus historiarum allegatæ libris gesta a Jesuitis in regno Tunkin, cujus curam sub Japonicæ missionis (postquam hæc immani sævitia prorsus sublata fuit) titulo susceperunt. Quartus de missionibus in Cocincinam, Cambojam, Siam, Macassar, Canton, Haynam insulam; & quintus de iis agit, quæ in regno Lao expeditæ sunt. Acta pleraque aut præcipua ad annum 1655. & sequentes, usque ad annum 1660. pertinent, quo Marinus in Italiam ex provinciis illis reversus est, & relationem ad Pontificem composuit. Miserranda est omnium illorum regnorum in

Lib. III.

religione cæcitas, eadem nempe idololatria obrutorum, qua Sinenfis Imperii (cujus partes regiones istæ olim constiterunt) incolæ laborant. Hoc tanto magis deplorandum est, quanto major hominum multitudo in vastissimis illis provinciis reperitur. Inito enim computo ex Riccioli & Nadesii Jesuitarum calculis, Marinus in præfatione numerum hominum per totum, qua cognoscitur, terrarum orbem mille millionum constituit. Ex his Europæ centum; paulo plures Africæ; ultra ducentos Americæ: quingenti vero Asiæ assignantur. Deinde Asiæ plus quam dimidiam partem occupat Sina, cum regionibus adjacentibus, ut adeo his ducenti sexaginta incolarum milliones, interque hos regno Tunkenensi quindecim ab autore tribuantur. Judicare hinc licet, quantæ pietatis & laudis opus sit, tot populis divinæ veritatis faciem præferre, & hæc unica causa excusare aut incitare eos potest, qui incredibili cum molestia regiones illas adeunt, & a natura soli & cœli hominumque moribus infinita patiuntur incommoda, quæ spe lucri ex mercatura, aut delectamenti, vel honoris & famæ, minime compensari possunt: id quod autor satis graviter demonstrat, omnemque fructum immanium periculorum & ineffabilium tædiorum, quæ describit, in sola pietate quaerit, qua æternæ gentium illarum saluti consulitur. Hujus autem scriptoris fide nititur, num meliores sint Jesuitarum actiones in regno Tunkenensi & vicinis, quam in China; an vero hic tantocius ab instituto deficiant, quanto majoribus honorum & opum illecebris tentantur, ut Dominicani contendunt. Cum igitur ex horum relationibus quædam recensuerim, candori meo convenire ratus sum, ut non præteream librum Jesuitæ, qui pleraque a se & sociis gesta ita refert, ut secundum principia missionis satis recte consistant, nec vicuperia illa mereri videantur, quæ monachi Jesuitis impingunt. Causa Protestantium, falsis adversus Jesuitas criminationibus, opus non habet, immo ex hujus etiam autoris confessione robor accipit. Nam, etsi Marinus præcipua quædam religionis Christianæ capita simpliciter & candide cum neophytis tractari dicat, ita ut non nisi iis ex paganis quædam reticeantur, qui tantum curiositatis causa & subdola mente explicari aliquid velint, quod irrideant (vid. Lib. II. cap. IV.) satis tamen indicat, omnes adicitii & commentitii cultus partes, & veræ religionis deonestamenta magno ubique & præcipuo studio barbaris illis obrudi, summamque eorum laudem in hoc constitui, quod omnes illas superstitiones, quibus Romana Ecclesia laborat, maximo cum applausu acceperint & exercent. Hinc imaginum, crucium, icuncularum, aquæ benedictæ, rosarii & similibus infans amor in misera illa gente prædicatur. Talia potissimum catecheseos partem absolvunt, & fatetur autor Lib. II. cap. XI. multos opere, non scientia, Christianos esse. Faciunt, inquit, opera Christianorum, licet respondere non possint interroganti. Quanquam vero tales illi magnopere placeant, persuaderi tamen nobis non sinimus. Christianos esse, qui vera & summa fidei principia non didicerint; ex fide enim operum etiam optimorum laus & pretium pendet, omniumque minime ad rem facit externa illa rituum servitus, ad quam barbaros illos haud magno negotio redigunt Jesuitæ, cum ita jam a teneris instructos imbutosque inveniunt, ut cultum Dei totum in ceremoniis, quæ parum a Romanis (ut autor ipse agnoscit) discrepant, positum esse existiment. Neque etiam fieri potuisset, ut triginta Jesuitæ, quorum nomina Index historiarum præfixus exhibet, qui ab anno 1626. ad 1660. vastissima illa regna adierunt, ex quibus etiam plerique paucos intra annos absumti sunt, tantum mortalium numerum in fundamentis religionis Christianæ instituerent. Adjuutores quidem sibi elegerunt ex indigenis, quos catechetos vocant, sed ad proponendam doctrinam minime sufficientes, & non nisi rituum & externæ disciplinæ ministros & exactores. Hos (Lib. II. cap. III.) tribus votis adstringunt: paupertatis nempe, ut ex elemosynis lautius vivant, cali-

A. 1540.

(b) De erroribus & abusibus, quos Jesuitæ barbaris proponunt.

(c) De catechetis, quos constituunt.

xx